

U.G. 5th Semester Examination - 2024

SANSKRIT

[HONOURS]

Course Code : SANH-CC-T-12

Full Marks : 60

Time : 2½ Hours

*The figures in the right-hand margin indicate marks.**Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.*

1. Answer any ten of the following questions in Sanskrit Language in Devanāgarī Script:

2×10=20

अधोलिखितेषु दश प्रश्नान् सुरगिरा देवनागरीलिप्या च समाधेहि:

- अधिकरणस्य कर्मसंज्ञायाः ससूत्रमुदाहरणमेकं देयम्।
- अकर्मकधातुभिर्योगे के तावत् कर्मसंज्ञाकाः भवन्ति?
- अन्तरा अन्तरेण चेति पदयोः कोऽर्थः? एतयोः पदयोः योगेन का च विभक्तिः?
- 'नगरस्य निकषा नदी' 'अश्वः द्रुतेन धावति' चेति वाक्ययोः संशोधनं कुरु।
- सममिति शब्दयोगेन का विभक्तिः भवति? 'वपुषा चतुर्भूजः' इति प्रयोगः कथं सिध्यति?
- 'अपायः' 'ध्रुवम्' चेति पदयोः कारकशास्त्रे कोऽर्थः?

[Turn Over]

- vii) 'भुवः प्रभवः' इत्यत्र प्रभवशब्दस्य कोऽर्थः? ल्यव्-लोपेऽधिकरणे का विभक्तिः भवति?
- viii) तादृशमुदाहरणं प्रदेयं यत्र कर्मणः करणसंज्ञा सम्प्रदानस्य च कर्मसंज्ञा स्यात्।
- ix) 'स निर्विघ्ने एतत् कृतवान्।' — वाक्यस्यास्य अशुद्धं पदं संशोधनीयम्। तच्च पदं केन समासेन निष्पन्नम्?
- x) 'शीतोष्णम्' 'उपगिरम्' चेत्येतयोः पदयोः वैकल्पिकं सामासिकं पदमुल्लिख्यताम्?
- xi) 'चिन्मात्रम्' 'युधिष्ठिरः' चेत्येतयोः पदयोः लौकिकौ विग्रहौ लेख्यौ।
- xii) नित्यसमासः कतिविधः? नामानि उल्लिख्यन्ताम्।
- xiii) को नाम समासः प्रायेण पूर्वपदार्थप्रधानः? 'पञ्चमी भयेन' इति सूत्रे उपसर्जनसंज्ञकं पदं किम्?
- xiv) 'सह सुपा' इति सूत्रे योगविभागस्य प्रयोजनमस्ति न वेति स्पष्टीक्रियताम्।
- xv) समासशास्त्रे कतिविधं सामर्थ्यं स्वीक्रियते? तयोः नामनी लेखनीये।

2. Answer any four of the following questions:

5×4=20

a) Explain the following Sūtra (any one):

5×1=5

- षष्ठी चानादरे।
- क्तस्य च वर्तमाने।
- इत्थम्भूतलक्षणे।

b) Explain the following Sūtra (any one):

5×1=5

- अन्यपदार्थे च संज्ञायाम्।
- कर्तृकरणे कृता बहुलम्।
- अनेकमन्यपदार्थे।

c) Explain (any one):

5

परिमाणमात्रे द्रोणो ब्रीहिः।

OR

प्रीयमाणः किम्? देवदत्ताय रोचते मोदकः पथि।

d) Account for the case-ending of the underlined words (any five):

1×5=5

- प्रभुर्भृत्यं परिक्रुध्यति।
- प्रभुर्भृत्याय कृध्यति।
- हरिवैकुण्ठम् उपवसति।
- व्रतपरायणा गृहे उपवसति।
- आतपात् त्रायते।
- व्यसनात् पुत्रं निवारयति।
- शिखया परिव्राजकः।
- गवां कृष्णा बहुक्षीरा।

e) Explain the formation of the following compound (any two):

2½×2=5

यथाशक्ति, कवोष्णम्, पलान्नम्, इन्द्रावरुणौ, दृढभक्तिः।

f) Explain any one:

5×1=5

एतत्सामथ्यदिव प्राचीनानां नित्यसमासत्वम्।

OR

अनित्योऽयं गुणेन निषेधः 'तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात्'
इत्यादिनिर्देशात्।

3. Answer any two of the following questions selecting at least one from each group (One must be written in Sanskrit language in Devanāgarī Script):

10×2=20

GROUP-A

- i) What is meant by अनीप्सित कर्म and अकथित कर्म?
Explain with apt examples. 10

OR

Explain with examples the nature of the different varieties of अधिकरण.

GROUP-B

- ii) What is उपसर्जनम्? What are the utility of उपसर्जनम् in Samāsa – Discuss fully. 10

OR

Write an essay on द्वन्द्वसमासः।